

Dalibor Prančević

SLIKANJE KAO ISTRAŽIVANJE IDENTITETA

Ljubo Ivančić - aktovi

Galerija umjetnina, Split

9.5.-30.6.,2005.

Autor izložbe: Zvonko Maković

Autori postava: Nina Ivančić i Damir Sokić

“**G**alerija umjetnina nije luksuz već namirenje jedne nacionalne, kulturne i socijalne potrebe” - riječi su to Ive Tartaglie (dugogodišnjeg splitskog gradonačelnika, a potom i bana Primorske banovine) sročene prigodom inauguracije izložbenih prostora Galerije umjetnina, daleke 1931. godine. Iste se riječi navode u predgovoru publikacije *Predstavljanje adaptacije i nadogradnje Galerije umjetnina*, objavljene 2003. godine. Valja napomenuti kako nije prošlo isuviše vremena otkako su pitanja o opravdanosti dodjele

prostora stare splitske bolnice Galeriji umjetnina bila vrlo glasna i učestala, no ne i jasno argumentirana, pa se stoga ne treba čuditi izrazitoj aktualnosti konstatacije izrečene početkom tridesetih godina prošlog stoljeća.

Koliko je zapravo bogat fundus Galerije umjetnina, odnosno kakva je kvaliteta djela koja godinama nisu bila dostupna javnosti, stručni su suradnici, pod voditeljskom paskom Bože Majstorovića, pokazali izložbenim projektom naslovljenim

Antologijska djela Galerije umjetnina, upriličenim 2001. godine. To je bila prava prilika za podsjetiti publiku kako je ideja o Galeriji umjetnina stvorena već 1908. godine, u vrijeme održavanja *Prve dalmatinske umjetničke izložbe*, kada su za fundus buduće Galerije otkupljena prva djela.

Dio novoobnovljenog prostora Galerije umjetnina svečano je otvoren predstavljanjem djela Ljube Ivančića. Ono je ovom prilikom razloženo u dvije međusobno prožimajuće cjeline - izložbu umjetnikovih aktova i prezentaciju *Donacije Ivančić*. Glavni organizatori te velike i značajne izložbe su splitska Galerija umjetnina i Umjetnički paviljon iz Zagreba, dok se kao suradnik potpisuje i Gradski muzej iz Bjelovara. Predgovor opsežnog kataloga izložbe potpisuje jedan od ponajboljih poznavatelja slikarova opusa - Zvonko Maković, ujedno autor brojnih tekstova o umjetniku kao i njegove monografske obrade.¹ Izbor i postav radova kao i dokumentaciju istih načinili su Nina Ivančić i Damir Sokić. Izložbom je obuhvaćeno ukupno osamdeset radova, koji su izdvojeni iz privatnih zbirki i zbirki javnih ustanova. Najraniji se rad datira 1955. a najkasniji radovi 1999. godinom.

Tematska određenja unutar opusa Ljube Ivančića pokazala su se nedostatnima za shvaćanje njegova slikarstva. Iako je učestalost pojedine teme vrlo indikativna, ona neće biti ta koja će, u krajnjoj konzekvenci, dominirati njegovim slikarskim djelovanjem. Tema će ostati tek tragom sjećanja na svakodnevno doživljen svijet, možda tek početak Ivančićevih razmišljanja unutar kojeg ćemo na koncu uvijek naići na umjetnikovo potvrđivanje vlastitog identiteta kao slikara. Pritom uopće nije važno radi li se o portretu, autoportretu, aktu, mrtvoj prirodi... Posebnost ove splitske izložbe neposredan je susret djela povezanih istom temom - aktom. U okviru takve teme jasno se razabiru umjetnikovi vješti načini "aperspektivnog" rješavanja figuralne kompozicije. Izdužena ležeća

tijela postat će najnametljivijim dijelom kompozicije, dok će se pozadina svesti na nedeskriptivnu površinu bogate teksture. Ljubo Ivančić će jednako pomno "obraditi" svaki dio slikarske podloge. Važnost slikarskog motiva nije nužno naglašena posebnim slikarskim tretmanom. Uzmimo primjerice reljefne istake pod aktovima nekih kompozicija ili električne prekidače čime slikar nudi promatraču mogućnost iniciranja asocijativnih nizova - nagorjela materija ili povijesni relikti pritiskom na koje smo razbijali mrak. Tretman slikarske materije (osobito na primjerima reljefnih istaka) bit će dostatan da bi se umjetnika povezal o s enformelističkim tendencijama vremena. Proces disolucije tijela, tragova koje ostavlja vrijeme, jasno je prisutan. Povezujući tijela i njihov prostorni kontekst u djelima Ljube Ivančića, Zvonko Maković zapisuje: "Konačno, to ništavilo iz kojega tijela izranjaju njihov je jedini svijet. Nema drugoga. Neki drugi nije uočljiv ni u natuknicama. Ta suha, besplodna prostranstva svedena na plohu bila bi tek apstraktne šare, ili definitivno ispražnjena mjesta, da nema golih, često zgrčenih tijela na njima. Grč kojima su tijela obuzeta nipošto nije orgazmički grč iz kojega zrači užitak, naslada, žudnja. U tim bi se tijelima prije mogao skrivati očaj, zebnja i užas zgusnuti ispod njihove krečno suhe kože. Bilo da je riječ o skeletno mršavim tijelima, bilo o onima punih oblina, njih uvijek veže ista osobina. Sterilnost."² Međutim, Ljubo Ivančić će gdjekad "ništavilo" prostora pretvarati u efektne kolorističke scenografije s figurama u skraćenju. Takve kompozicije upućuju na paralele (uostalom, i vremenske!) sa slikarskim primjerom Francisa Bacona i njegovih tjelesnih "gomolja" intenziviranih crvenom bojom ambijenta unutar kojih su smješteni. Analogija je nabačena, iako termin "egzistencijalno" postaje ono što povezuje liniju umjetnosti koja nas skreće ka Giacomettiju

¹ Z. MAKOVIĆ, Ljubo Ivančić - slikarstvo i crtež, Zagreb, ArTresor Studio, 1996.

² Z. MAKOVIĆ, Ljubo Ivančić - aktovi, katalog izložbe, Split, Galerija umjetnina, 2005., 10.

odnosno Sartreu, a o toj liniji već se pisalo u interpretacijama Ivančićeva slikarskog opusa.

Okupljanje velikog broja Ivančićevih djela koja tematiziraju akt učinilo je razvidnim još jednu povezanost - mrtve prirode (čitaj: ribe) i akta. Takva povezanost očituje se, kako na doslovnoj, tako i na značenjskoj razini. U sustavu slikarovih mrtvih priroda, riba nije tek pokazatelj mjesta autorova pripadanja mediteranskom ambijentu, već zadržava sve aspekte fizičkih mijena do konačnih "ostataka" nakon obroka (interesantno je primijetiti riblji kostur na tanjuru na slici *Muški ležeći akt*, 1971.). Ponešto od zamuknute prisutnosti riba, pojavno zapravo vrlo žive krljušti, slikar projicira i na tretman tijela mnogobrojnih svojih aktova. Vretenasta ženska tijela ponekad su jednako "bačena" u tek naznačen ambijent sobe. Gotovo da postaju fosilima negdašnjeg postojanja - ni živa ni mrtva, odnosno i jedno i drugo. Posebno znakovitim postaju slike na kojima evidentiramo modele odložene na postamentima (*Zeleni autoportret s figurama*, 1983., *Akt na postamentu*, 1994.). Prepoznavamo li i ovdje isključivo proces konzumacije vremena, ili je konzumacija seksualne prirode ono što na tim kompozicijama postaje najeksplicitnijim? Govorimo li o erotskom u opusu Ljube Ivančića tada taj Eros, kako ističe Igor Zidić, "ima krila od crnoga perja; drugim riječima, njegov je Amor mortalan."³

Istaknimo kako je više načina na koje Ivančić čini model anonimnim, jer ga portretni identitet modela ne zanima. On promatra egzistenciju tijela bačenog na pladanj poput ribe, ogoljujući je ponekad do kosti - kao što to radi vrijeme. S druge strane, opsesivnost aktom doslovno je iskazana u djelima na kojima vidimo krajnju prožetost modela, slikara i slike (*Slikar i slika*, 1973.; *Zeleni autoportret s figurama*, 1983.). Nije slučajnost da takvu prožetost slikar iskazuje kompozicijskom shemom križa. No, to ne bih nazvao

sublimiranjem religijskog osjećaja, već iskazom vlastitog opsesivnog interesa za slikarsko (slikarovim vlastitim križem!). Čini mi se da na ovakvim kompozicijama umjetnikova osobnost dolazi do najpotpunijeg izražaja.

Lj. Ivančić, Akt na postamentu, 1994.

Napose je interesantna *Donacija Ivančić*. Donacija broji ukupno četrdesetčetiri djela koja su, nakon umjetnikove smrti, Galeriji umjetnina poklonile njegova supruga Branka i kći Nina. Izuzetno su važni mali formati na kojima prepoznavamo velike kompozicijske probleme kojima se slikar bavio - poput onoga "vlastitog križa" postignutog, između ostalog, "poništenjem" prostorne i hijerarhijske distance između modela, slikara i rezultata slikarskog čina - slike same. Među doniranim djelima osobito se ističe skulptura *Čovjek s otvorenim ustima*, kojom Ivančić najdirektnije prikazuje ljudski krik, opet jedno od tematskih određenja, koje se istraživalo u kontekstu nedavne izložbe Francis Bacona.⁴ Bilo bi zanimljivo isti metodološki postupak otkrivanja srodnih analogija kroz likovnu povijest i utvrđivanje utjecaja, koji nisu

³ I. ZIDIĆ, *Nevrijeme svijeta, vrijeme djela* (Ogled o Ljubi Ivančiću), u: Ljubo Ivančić, katalog izložbe, Split, Galerija umjetnina, 1980.

⁴ *Francis Bacon und die Bildtradition*, Wien, Kunsthistorisches Museum, 2003./04., 9.

nužno umjetnički, primijeniti i pri istraživanju pojave našeg slikara.

“Nedavna smrt umjetnika stavila je točku na jednu beskrajnu umjetničku energiju i iznimnu produkciju. Ono što nam predstoji jest detaljno upoznavanje i interpretacija te bogate ostavštine. To nije samo dug prema jednom velikom umjet-

niku nego i odgovornost prema nacionalnoj umjetničkoj baštini, koja je s Ivančićem dosegla europsku razinu. Primajući s ponosom *Donaciju Ivančić*, Galerija umjetnina preuzima na sebe veliki dio tog zahtjevnog i ujedno izazovnog zadatka” - zaključne su riječi Bože Majstorovića u publikaciji tiskanoj povodom donacije.⁵

⁵ B. MAJSTOROVIĆ, *Donacija Ivančić*, katalog izložbe, Split, Galerija umjetnina, 2005., 4.